

For 100 år siden...

Her kan man læse div. lokale notitser og artikler fra Viborg Stiftstidende og Viborg Stifts Folkeblad, afskrevet af forfatteren Chr. Jacobsen i forbindelse med forarbejdet til "Alheden" fra 1990.

August 1917

VST 178, 4. august 1917 s. 3: **Auktion i Frederiks.** På grund af ejendomshandel lader Christian Poulsen ved offentlig auktion, som afholdes på hans bopæl i Frederiks mandag den 13. ds. kl. 2, bortsælge en russisk vallak, 12 år, 2 køer, der snart skal kælte, 2 forårskøer, 1 kvie med kalv, 3 unge kreaturer, 5 svin, 1 orne, 2 fede lam, 1 ny fjedervogn, 1 omtrent ny fjedervogn, 1 slåmaskine med mejeapparat, 1 rensemaskine, 1 ajletønde med pumpe, 1 radsåmaskine, 1 radrenser, små redskaber, en del indbo m.m.

Kjellerup, den 4. august 1917. Kancelliråd Petersen

VST 183, 10. august 1917 s. 3: **Et baneprojekt i Skelhøje-Engesvang.** Amtsrådet har tilladt Vium sogneråd at yde 50 kr. til forarbejderne vedrørende planer om en bane fra Skelhøje til Engesvang.

VST 185, 13. august 1917 s. 3: **Da Viborg-egnen var smuglercentrum. Gamle smuglerhistorier fra heden.** En stor del af de varer, der for et til to hundrede år siden blev smuglet over den holstenske grænse, blev ført op gennem Jylland. Transporten foregik ad de veje, der førte gennem de mest øde og afsidesliggende hedeegne, skriver K. Hansen i Jyllandsposten. Det er selvfølgelig vanskeligt at få underretning om det smuglerliv, der rørte sig på disse egne, der endnu hører til de mest afsidesliggende i vort land. En gammel 86-årig hedebonde fra Grove på Karup-fladen har dog efter mundtlig beretning fra sin fader og bedstefader fortalt en del træk fra smuglertransporterne i disse længst forsvundne dage.

Gedhuset, der nu er blevet så bekendt, fordi det om sommeren er opholdssted for fanger, var i disse tider samlingsplads for smuglerne. Gedhuset var nemlig den gang en slags kro derude på de milevide, øde hedeblader. Og her fandt alle slags rejsende folk som prangere, kvægdrivere, fragtmænd, bissekræmmere, tater og især smuglere tilhold. Tæt forbi Gedhuset bugtede sig de sandede, krogede og opkørte veje, der forbandt det nordlige Jylland med Vest- og Sønderjylland.

Milevidt kunne man se omkring. Ingen toldbetjent kunne om dagen uset nærme sig huset, og om natten holdt betjentene i reglen ikke af at færdes på disse usikre egne. Gedhusets ejer var

nødsaget til at huse smuglerne. Og han blev deres fortrolige med råd og dåd. Hans bedste kunder var smuglerne. Han var på forhånd venner med toldbetjentene, der mistænkte ham for ulovlig brændevinsbrænding, hvilket sikkert heller ikke var uden grund. Det var også mindre farligt for Gedhus-manden at have toldvæsenet til fjende end at være på kant med smuglerne.

Smuglerførerne belønnede enhver håndsrækning rundeligt. Derimod var det ikke altid så rart med smuglerhåndlangerne. Det var lejede folk. I reglen var det lovløse og farlige mennesker. Når de kom dragende med fragtlæssene slog de sig gerne ned i Gedhuset nogle dage, hvor de svirede og drak, sloges og spillede kort. Kunne de få lejlighed dertil, stjal de også gerne fra Gedhus-manden. Dette kunne de gøre uden at frygte for straf; thi manden turde ikke melde sagen til politiet, da han ved dettes indblanding let kunne få ting røbet, som han helst ville have hemmeligholdt. Helt galt gik det dog i reglen ikke; thi smuglerhåndlangerne var bange for, at førerne skulle få det at vide, dersom de drev deres spil for vidt.

Igennem tidernes løb tjente Gedhus-manden sig en betydelig formue. Men denne blev ham berøvet en nat ved et overfald. Der mentes bestemt, at det var de vilde smuglermedhjælpere, der var mestre for denne streg. En senere tids undersøgelser har dog givet til resultat, at overfaldet blev forøvet af den af St. St. Blicher skildrede gavtyv "Bettefanden". Men det er ret sandsynligt, at det er smuglerhåndlangerne der har gjort den nævnte gavtyv opmærksom på Gedhuset som et sted, hvor der kunne gøres et godt kup. For øvrigt er det også meget sandsynligt, at nogle af "Bettefandens" hjælpere ved nævnte lejlighed har været smuglere. Sagen blev ikke den gang fuldt opklaret. Røverne tog alt, hvad der fandtes af penge og kostbarheder. Ja, endog sengeklæder, linned og gangtøj og en del af møblerne tog de med sig. Det tog omtrent et par timer for dem at bære sagerne ud på vognen. Da de endelig havde taget, hvad de ville have, forsvandt de, efter at de havde truet pigen på livet, hvis hun gjorde anskrig, inden natten var til ende. Efter at der var gået nogle timer, vovede pigen sig over til staldkammeret hvor hun vækkede karlen og røgterdrengen. Med tændte lygter søgte de nu hele natten efter husbonden, som de ventede at finde myrdet et sted ude på heden. Da de længe havde søgt forgæves, kom de i tanker om at slippe lænkehunden løs. Denne satte straks i løb ud over heden, og ved at følge den fandt de hurtigt manden, der lå bastet og bunden omtrent frossen ihjel. Det varede længe, før han kom til kræfter igen. Og siden den tid levede han som en fattig mand.

Begivenheden gjorde Gedhus-manden mere forsigtig i hans omgang med smuglere. Han lod vinduerne forsyne med jernstænger. Disse sad endnu for vinduerne, da tugthusfangerne fra Horsens blev indkvarteret der. Mange mistænkeligt udseende rejsende nægtede man efter overfaldet husly i Gedhuset. Men også denne forsigtighed bragte en gang værten i forlegenhed.

Det hændte nemlig en morgen, da sognets skoleholder var på vej til sin skole i Grove, at han udenfor Gedhuset fandt et menneske, der var frossen ihjel. Rygterne kom ud, at det var en stakke, som værten havde nægtet husly for natten. Det var kun med nød og næppe, at Gedhus-manden slap fra den historie uden videre ubehageligheder.

Om sommeren var transporten af indsmuglede varer på store fragtvogne næsten en dagligdags begivenhed i heden omkring Gedhuset. Ingen af hedeboerne tog forargelse deraf. Når de store læs kom dragende, vidste beboerne besked. Mange havde også en fortjeneste ved at bespise smuglerne og deres heste eller på anden måde stå dem bi med råd og dåd.

VST 197, 27. august 1917 s. 3: **[Amtsrådsmøde]** Da Frederiks sogneråd trods gentagne anmodninger ikke har været til at formå til at afgive en af Undervisningsministeriet forlangt erklæring om grunden til, at ministeriets gentagne pålæg om anskaffelse gymnastikredskaber til kommunens skoler ikke er efterkomne, anholder skoledirektionen for Lysgård m.fl. herreders provsti om amtsrådets bestand til fremskaffelse af den anmeldte erklæring. Det pålægges sognerådet under en daglig mulkt af 5 kr. at afgive den forlangte erklæring.

VST 199, 29. august 1917 s. 3: **[Amtsrøds møde]** Andragende fra bager Chr. Laursen om bevilling til i den ham tilhørende ejendom matr. no. 8t af Karup at drive konditori uden ret til udskænkning af stærke drikke. Bevilling meddelt som ansøgt.